

VITICULTURA ȘI VINURILE ROMÂNIEI ÎN SISTEMUL ORGANIZĂRII COMUNE A PIEȚEI VITI-VINICOLE

(Rezumat)

Lucrarea este prezentată pe parcursul a 257 pagini și este structurată astfel:

- **Introducere**
- **Capitolul I.** Aspecte privind cultura viței de vie în România de-a lungul timpului;
- **Capitolul II.** Scopul cercetărilor. Materialul folosit și metodele de lucru utilizate. Obiectivele de cercetare;
- **Capitolul III.** Aspecte referitoare la începuturile științei vitivinicole românești evidențiate de documentele vremii până la apariția filixerei;
- **Capitolul IV.** Viticultura și vinurile României după apariția filoxerei (etapa postfiloxerică) 1884-1945;
- **Capitolul V.** Viticultura și vinurile României după apariția filoxerei (etapa postfiloxerică) 1945-1989;
- **Capitolul VI.** Viticultura și vinurile României în perioada 1990-2007. Perspectivele acestui sector după aderarea la Comunitatea Europeană (1 ianuarie 2007);
- **Capitolul VII.** Concluzii generale și recomandări;
- **Bibliografie** – sunt semnalate 237 de lucrări științifice, tratate, monografii apărute în România și în lume, care se ocupă de viticultura și vinurile României. Au fost studiate datele din 16 anuare și reviste apărute în România de-a lungul timpului și sunt evidențiate numeroase acte normative adoptate de statul român în secolele XIX, XX și XXI, cu privire la viticultura și vinurile României.

Scopul cercetărilor

După cum am constatat în capitolul precedent, România este una din țările europene cu viticultura cea mai veche. Deși este dificil să se precizeze data și felul în care au fost introduse primele plantații de viță de vie în Dacia, unele lucrări rusești semnaleză introducerea acestei culturi în România de către greci, cu ocazia primelor colonizări adică între 600 și 500 î.h. În epoca romană sunt bine cunoscute plantațiile de viță de vie în Dobrogea după cum o dovedesc cuvintele trimisului împăratului Tiberiu, Valleius, Paterculus, care afirma că în această regiune a văzut viță de vie mai înaltă decât în Italia,

înalță cât arborii. De-a lungul secolelor care au urmat cuceririi Daciei de către romani, viticultura s-a dezvoltat fiind realizate multe plantații, aplicându-se noi metode de cultură și introducându-se noi soiuri (I.C. Teodorescu 1929).

De-a lungul timpului multe din vinurile României au urcat cele mai înalte trepte ale prețurii. Via și vinul au fost și sunt dintre cele mai valoroase bunuri naționale ale României.

Cu toate acestea viticultura României au cunoscut etape de regres, așa cum s-a întâmplat și după anul 1989.

Cunoașterea factorilor care au decis etapele de regres și mai ales descifrarea mijloacelor prin intermediul cărora viticultura noastră a renăscut, sunt extrem de utile în această etapă când după aderarea la Comunitatea Europeană intrăm în sistemul organizării comune a pieței viti-vinicole. Astfel spus trebuie să participăm la o unitate prin diversitate, fiecare țară, deci și România trebuie să-și evidențieze identitatea în această mare diversitate a viticulturii din Europa.

Prin prezentul studiu ne-am propus să evidențiem caracteristicile viticulturii din România, în momentul aderării la comunitatea europeană, și să surprindem pârgiile prin intermediul cărora această importantă ramură a economiei naționale își poate evidenția autenticitatea și prestigiul în acest proces inevitabil de globalizare.

Obiectivul central și scopul fundamental al studiului este evidențierea strategiei de refacere și dezvoltare a viticulturii românești, de pregătire și atingere a parametrilor tehnici, tehnologici, de calitate și eficiență, care să asigure succesul în marea competiție pe piața comună europeană a viei și vinului.

Concluziile generale ale studiului

Studierea lucrărilor științifice, privind viticultura din România în diferite etape pe care le-a cunoscut, dar și a legislației de profil, care reglementează cadrul organizatoric, economic și juridic privind producerea, comercializarea produselor vitivinicole, dezvoltarea patrimoniului și a producției vitivinicole; aprecierea semnificației datelor adăpostite de anuarele statistice referitoare la viticultură și vin; studiarea documentațiilor referitoare la viticultura europeană și mondială, ne-au permis să elaborăm prezentul studiu care are drept scop să reflecte caracteristicile viticulturii din România, în momentul aderării la Comunitatea Europeană și să surprindă pârgiile prin intermediul cărora această importantă ramură a economiei naționale își poate evidenția autenticitatea și prestigiul în acest proces inevitabil de globalizare.

În urma acestui studiu se desprind ca mai importante următoarele concluzii și recomandări:

1. România este una din țările europene cu viticultura cea mai veche. Calitatea foarte bună a vinurilor sale, dar și șansa de a putea realiza aproape toate categoriile de vinuri din lume – albe și roșii, seci-demiseci ori dulci-licoroase, muscaturi excepționale ori vinuri spumante, au făcut ca viticultura și vinurile României să fie cunoscute și apreciate în lume de foarte multă vreme. De altfel, în numeroase localități din România se găsește în flora spontană *Vitis Vinifera Sylvestris* – din care au apărut prin selecție de-a lungul timpului vițele nobile de astăzi. Aceste incontestabile situații exprimă clar favorabilitatea excepțională a condițiilor naturale din țara noastră pentru viticultură, pentru obținerea de vinuri bune, intuită cu milenii în urmă de strămoșii noștri.

2. Cercetând documentele vremii care reflectă începuturile științei vitivinicole românești, până la apariția filoxerei te impresionează plăcut multiple aspecte cu o largă semnificație. Astfel, așezarea atât de fericită a regiunilor noastre viticole, amplasamentul teritorial, pentru a folosi numeroasele avantaje de ordin geopedologic oferit de relieful frământat al spațiului carpato-dunărean de la țărmul Mării Negre – astfel încât să poată fi înlăturate, pe durata vegetației active, caracterele climatice excesive, proprii unei poziții geografice continentale, pentru a beneficia în final, în mod cu totul neașteptat de propice, de un climat atât de favorabil pentru maturarea strugurilor și calitatea vinurilor. Numeroase soiuri aflate azi în cultură sunt autohtone, selecționate de-a lungul vremii cu multă migală din formele sălbatice, care apoi au fost constituite pentru fiecare podgorie. Adaptarea sistemelor de tăiere și a formelor de conducere a coardelor viței de vie, este o altă dovadă că toate aceste elemente, de o asemenea valoare științifică nu puteau fi în nici un caz copiate sau împrumutate din alte părți și nici nu se poate spune că ar fi rezultatul unor improvizatii. Ele au marele merit de a fi cele mai vechi de pe glob, sunt originale și nu le datorăm nimănui.

1. În perioada, străveche, prefiloxerică apar primele dovezi scrise privind activitatea vitivinicolă și începuturi de organizare a acesteia, pe teritoriul României. Acestea le datorăm lui Dimitrie Cantemir 1716, Ion Ionescu de la Brad (1842; 1848; 1868; 1869), Petre S. Aurelian, (1874), B.P.Hașleu (1874), Vlad Cârnău Munteanu și Corneliu Roman (1895), Dobre Rădulescu (1869), Corneliu Șumuleanu (1911), Gheorghe Niculeanu (1901; 1910), Vasile Brezeanu (1907), și alții.

2. Întregul eșafodaj economic al viticulturii și vinificației din Europa și România, și implicit activitatea științifică din domeniul oenologiei, puternic zdruncinate de cele două mari evenimente ce s-au succedat repede, atacul filoxerei și primul război mondial, s-au

văzut confruntate cu numeroase și mari greutăți cărora trebuia să li se facă față. Pe lângă distrugerile și pagubele intervenite prin desfășurarea operațiunilor militare pe însuși teritoriul regiunilor viticole, apărea tot mai dur la iveală urmările nefaste ale dezastrului provocat de filoxeră. Chiar dacă locul, amplasamentul regiunilor viticole a rămas același, s-a pierdut judicioasa unicitate a vechilor sortimente de soiuri, a dispărut valabilitatea datei tradiționale de cules și a modului propriu de vinificare, iar drept urmare s-a pierdut tipicitatea, personalitatea bine cunoscută a vinului, prin însușirile organoleptice și caracteristicile sale specifice. Numărul foarte mare de soiuri noi aduse prin importul de vițe altoite din numeroase țări și din zone climatice deosebite de ale țării noastre, cu cerințele culturale și aptitudini de producție și de calitate necunoscută, punea sub semnul întrebării însăși temeiul metodelor de cultivare ce se practicau de secole. Situația era agravată de apariția a tot mai numeroase pepiniere și a unor comercianți de material săditor, majoritatea dornici de câștiguri ușoare, cucerite printr-o reclamă lipsită de responsabilitate, de invazia h.p.d. și de multe altele.

3. Printre alte efecte ale Legii Agrare din anul 1921, se numără și fărâmițarea plantațiilor viticole. Apoi semănarea de fragmente cu muguri, de la coarda de h.p.d., în arătură s-a dovedit cea mai simplă și la îndemână metodă, de refacere a plantațiilor viticole, dar a condus la un rău mai mare „*invadarea catastrofală a h.p.d., în deosebi în întreaga câmpie a țării*”. În această etapă fraudele și falsificările în comerțul cu vinuri și cu toate celelalte băuturi alcoolice au cunoscut o frecvență și o diversitate fără precedent. Cunoscând aceste dificultăți pot fi mai bine înțelese și apreciate măsurile luate și eforturile depuse în această perioadă pentru a realiza o normalizare a producției și a comerțului nostru de vinuri, pentru a realiza posibilități bune de desfășurare a activității didactice și de cercetare științifică în viticultură și vinificație; de asemenea poate fi mai bine prețuit felul și măsura în care activitatea științifică a recomandat și sprijinit aceste eforturi.

4. După anul 1944 și până în anul 1989 viticultura României cunoaște o nouă etapă plină de împliniri benefice, dar și unele neajunsuri.

Imediat după al II-lea război mondial, suprafețele mari, plantate cu vii altoite și indigene – capabile să ofere recolte corespunzătoare pentru obținerea unor vinuri de calitate, erau extrem de restrânse. O însemnată proporție o reprezintă plantațiile mici constituite dintr-un mozaic de soiuri întâmplătoare cu însușiri tehnologice foarte diferite, cu epoci de coacere diferite, în care adesea soiurile albe erau amestecate cu cele negre – dar cea mai mare parte o constituiau h.p.d. care începuseră să-și facă apariția și în plantațiile de vii altoite din zona colinară, sub forma înlocuirilor de goluri.

Vinificarea strugurilor, condiționarea și îngrijirea vinurilor se realiza în cea mai mare parte empiric.

7. În această etapă sunt luate cele mai importante măsuri tehnico-economice și științifice pentru modernizarea și realizarea marilor exploatații viticole, vinificația trece de la nivelul empiric la cel modern - științific, cu o dotare asemănătoare celei din țările mari viticole ale lumii. Drept consecință viticultura devine o importantă ramură a economiei naționale, este deservită de o puternică rețea de cercetare și de învățământ. Se exportă cele mai mari cantități de vinuri, inclusiv în țări cu mare tradiție în acest domeniu (Germania Federală, America, etc.).

8. Deși în perioada 1944-1989 în rețeaua unităților de cercetare și învățământ din România s-au creat un număr mare de soiuri nobile de struguri și de portaitoi, răspândirea lor în cultură nu s-a realizat, cu excepția soiului de struguri de masă „Victoria” creat de Stațiunea de Cercetări viticole de la Drăgășani de Victoria Lepădatu și Gheorghe Condei, care în prezent este cultivat pe suprafețe apreciabile în Italia (6.000ha), Grecia, Rep. Sud Africană, Australia, Turcia, etc.

9. Soiurile de struguri nobile, autohtone, a cunoscut o restrângere severă ca număr, au rezistat: Grasă, Fetească Albă, Fetească regală, Fetească neagră, Busuioacă de Bohotin, Tămâiosă românească, Băbească neagră, Crâmpoșie, Galbenă de Odobești, dar au fost cultivate pe suprafețe restrânse, excepție făcând soiul Fetească regală (mai productiv).

10. Este de remarcat faptul că în această etapă, suprafața cu h.p.d. se restrânge semnificativ.

11. Deși, în etapa 1944-1989, asistăm la o modernizare fără precedent a viticulturii și industriei oenologice, la reconsiderarea comerțului exterior cu vinuri de calitate, trebuie să amintim că exportul de vinuri a adus beneficii financiare, dar pentru faptul că s-au exportat mai multe cantități de vinuri, în vrac, vinurile noastre nu și-au consolidat o autenticitate pe piața mondială a vinurilor, mai mult decât atât, în cele mai dese cazuri vinurile exportate nu purtau nici măcar în documente adevărata lor origine, adică a plaiurilor cu vocația cea mai mare pentru calitate (Vânju Mare, Orevița, Pietrosa, Sâmburești, Segarcea, Nicorești, etc.) ci erau asamblate și condiționate în cadrul unor centre unice pentru export: Murfatlar, Jidvei, Focșani, Oradea, Arad) sub numele cărora plecau spre beneficiar cu specificația cerută de importator.

12. În anul 1971 se elaborează Legea viei și vinului (Legea 21/1971) care prin conținutul ei se apropia foarte mult de exigența legilor marilor țări viticole europene, mult asemănătoare cu legea din Germania Federală. Ea a servit drept îndreptar în *elaborarea*,

în 2002, a legii 244/2002 Legea viei și vinului în sistemul organizării comune a pieței vitivinicole”

13. După anul 1990 s-au produs importante mutații legate de trecerea de la economia centralizată la economia de piață, dar și de efectele Legii fondului funciar nr.18/1991, completată cu Legea 1/2000. principalele trăsături ale acestei perioade sunt:

- diminuarea suprafețelor de vii nobile, în mod deosebit a celor pentru struguri de masă;

- creșterea explozivă a suprafețelor viilor cu h.p.d., care este de natură să afecteze grav imaginea și poziția României ca țară de tradiție în exportul de vinuri, iar populația este nevoită să accepte consumul de slabă de calitate;

- reducerea și apoi încetarea plantărilor noi de vii fapt care conduce la îmbătrânirea și scăderea generală a potențialului de producție al patrimoniului viticol;

- scăderea semnificativă a consumului intern de struguri de masă și încetarea, aproape în totalitate, a exportului de struguri pentru masă;

- scăderea cantitativă a exportului de vinuri și o consecință directă, reducerea aportului de devize liber convertibile;

- reducerea gravă a activității de producere a materialului săditor viticol prin desființarea multor unități pepinieristice și defrișarea s-au abandonarea aproape în totalitate a plantațiilor de portaltoi;

- instituțiile și stațiunile de cercetări din domeniul viticulturii nu sunt sprijinite financiar de stat în activitatea lor, motiv pentru care este pusă în pericol baza genetică a viticulturii românești, iar viticultorii nu se pot bucura de îndrumarea științifică atât de necesară.

14. După anul 2000, factorii de decizie din România au început să acorde o mai susținută atenție activităților din viticultură care au drept scop organizarea comună a pieței vitivinicole, în acest sens se pregătește și adoptă un complex set legislativ referitor la protecția viței de vie și a vinului.

România se bucură de sprijinul marilor țări viticole europene, Spania, Germania, Franța în elaborarea legislației necesare și în acceptarea ca România să intre în Comunitatea Europeană cu o mare suprafață viticolă și contingentul de vin corespunzător, dar succesul depinde de modul în care țara noastră va putea atrage fondurile comunității europene pentru reconstrucția patrimoniului viticol, atât de bulversat în ultimii 15 ani (multe suprafețe ocupate cu h.p.d., vii îmbătrânite, exploatații viticole de mici și foarte mici suprafețe, lipsa soiurilor autohtone, lipsa materialului săditor autohton, lipsa sortimentelor de soiuri pe podgorii, etc.).

15. Globalizarea influențează și piața vinului. Numărul statelor care contribuie semnificativ la realizarea cererii și ofertei pe piața vinului este în continuă creștere la fel ca și comerțul internațional, determinând creșterea comerțului orizontal, adică al activităților de import și export ale aceluiași țări. Noile caracteristici ale comerțului internațional cu vin deschid noi oportunități pentru statele exportatoare și necesită studii specifice.

16. În iunie 2008 a fost adoptată o nouă reformă a reglementărilor vitivinicole europene, o nouă Organizare Comună a Pieței Vinului, reglementări aplicabile în mod direct și sectorului vitivinicol românesc ca parte integrantă a sectorului comunitar. Piața vinului în U.E. este cea mai mare producătoare de vinuri din lume (60%), piața cu cel mai mare consum (aproape 70%), cea mai competitivă și cu cel mai mare volum de export (70% din comerțul mondial cu vin).

17. Dezechilibrele de pe piața vitivinicolă europeană, din ce în ce mai pregnante după anul 2000, au impus o reorganizare fundamentală a politicii viticole în țările UE. Noile reglementări pentru sector, cuprinse într-o organizare comună de piață proprie, aplicabile începând cu august 2008, au o structură foarte diferită de ceea ce a fost în trecut. Măsurile tradiționale de sprijinire a sectorului sunt eliminate sau vor fi eliminate gradual (distilare, stocare). În schimb au fost adoptate noi tipuri de măsuri de sprijinire a sectorului cum ar fi : restructurarea și reconversia viilor, investițiile și promovarea al căror obiectiv principal este creșterea competitivității produselor vitivinicole.

Aceste noi măsuri de sprijin favorabile sectorului viticol românesc, se pliază pe necesitățile actuale de refacere a potențialului și imaginii, fiind totodată susținute de o alocație financiară comunitară de 42,1 mil.€/an, alocație necesară a fi integral utilizată prioritar pentru reconversia viticulturii și promovarea vinului pe terțe piețe.

18. Tendințele pieței vinului din România depind în principal de următorii factori:

- restructurarea sectorului individual poate duce la o îmbunătățire a materiei prime și a plantațiilor de viță-de-vie și la o reducere a costurilor de producție;
- stabilirea unui control mai strict al producției și al distribuției vinului, mai ales în ceea ce privește produsul în vrac și scăderea prețurilor la vânzarea cu amănuntul;
- strategii ale firmelor angajate să îmbunătățească calitatea, o mai bună organizare a proceselor de producție, reducerea costurilor de producție, restructurarea și dezvoltarea distribuției și a unei mai bune promovări publicitare atât la nivel național cât și internațional;
- activitate permanentă împotriva depistării și eliminării neconformității, a falsurilor și substituirilor produselor vitivinicole, mai ales a celor protejate de o denumire de origine sau indicație geografică;

- îmbunătățirea sistemului de marketing;
- crearea mai multor alternative pentru scoaterea produselor pe piață și o mai bună structurare a canalelor de distribuție.

19. Este necesar, ca pe baza studiilor și cercetărilor de-a lungul timpului să se contureze, cât mai exact – până la nivel de plai și parcelă – a arealelor cu vocație pentru obținerea vinurilor de calitate cu denumire de origine controlată.

20. Statul român să încurajeze prin toate mijloacele legale realizarea de exploatații viticole de dimensiuni care s-au dovedit conveniente din punct de vedere economic (minimum 50 ha) și să sprijine în continuare realizarea de plantații viticole cu soiuri nobile, mai ales autohtone, în arealele care au o recunoscută tradiție în realizarea vinurilor de înaltă calitate.

21. Statul român să diversifice formele de sprijinire a viticultorilor în atragerea tuturor fondurilor ce sunt convenite cu Comunitatea Europeană și să găsească și resurse financiare naționale pentru a reconstrui și reîntregii patrimoniul viticol național, așa cum a fost convenit cu Comunitatea Europeană. În acest mod viticultura va putea aduce un aport substanțial la veniturile bugetare naționale ale României.

22. Viticultura din România va putea face față concurenței internaționale numai prin produse de calitate. În acest sens trebuie să se bucure de o rețea de îndrumare tehnico-științifică de asemenea competitivă, care trebuie sprijinită de către statul român.

LISTA LUCRĂRILOR ȘTIINȚIFICE PUBLICATE

1. *Implementation of the European Viticultural's Models in the profiled exploitations from Oltenia – România 2007.* AI - XXX – Congres International O.I.V., Budapesta, 11- 16 iunie 2007.
2. *Factors that decide the vocation for obtaining high quality red wines, having Controlled Origin Denomination in Oltenia,* Buletin U.S.A.M.V. – C.N., 65 (7-2) 2008, I.S.S.N. 1454-2382, p. 362.
3. *Cercetări privind delimitarea arealelor cu vocație pentru obținerea vinurilor de calitate superioară având denumire de origine controlată în podgoria Drăgășani. 2008.* Sesiunea Internațională a Facultății de Horticultură din Craiova “Horticultură Durabilă – Priorități și perspective”.
4. *Wine – growing habitats from Oltenia – România with vocation for obtaining red quality wines, with Controlled Origin Denomination (C.O.D.),* Congresul Internațional O.I.V. 2008. Verona – Italia.
5. *Delimitation of the areal with vocation to obtain quality wines with Controlled Origin Determination (C.O.D.) in vineyard Drăgășani – România.* Congresul Internațional O.I.V. – 2008. Verona – Italia.
6. *L'influenza del tipo del suolo sulle caratteristiche cromatichiche e organolettiche dei vini rossi della zona viticola Sâmburești, România.* 2009. Congresul Internațional al O.I.V. – Zagreb – Croația.
7. *Consecințele prezenței hibridilor producători direcți în viticultura din România.* Analele Facultății de Horticultură din Craiova – Seria Horticultură 2009.
8. *Oltenia mica Românie viticolă.* Analele Facultății de Horticultură din Craiova – Seria Horticultură 2009.

LUCRĂRI ÎN CADRUL SIMPOZIOANELOR

1. *Obiectivele principale cuprinse în Strategia de dezvoltare a viticulturii pentru perioada 2006-2015.* Tema Simpozionului – Starea actuală și perspectivele de redresare a sectorului vitivinicol românesc. 28 octombrie 2005 Focșani.
2. *Direcții principale în strategia dezvoltării durabile a viticulturii României* – VinVest – Timișoara 2006.
3. *Instituirea și gestionarea drepturilor individuale de plantare/replantare a viței-de-vie.* Tema Simpozionului – Prioritățile sectorului vitivinicol în contextul aplicării Politicii Agricole Comune. 20 octombrie 2006 Focșani.
4. A 3-a conferință pentru dezvoltarea calității viticulturii în Europa de Sud-Est – Vinaria 2006 - Plovdiv.
5. *Măsuri pentru creșterea calității și competitivității producției vitivinicole în România.* Dezvoltarea creșterii viței de vie și producției de vin în Sud-Estul Europei – Plovdiv 2007.
6. *Modul de gestionare a producției vitivinicole conform reglementărilor europene* – Tema Simpozionului – Organizarea sectorului vitivinicol românesc în contextul aplicării legislației comunitare - Bachus 2007, Focșani.
7. *Reforma sectorului vitivinicol în UE și consecințele țărilor din Sud-Estul Europei* – Macedonia 2008.
8. *Măsuri de încurajare a dezvoltării sectorului vitivinicol* – Plovdiv, 26.03.2008.
9. *Programul - suport pentru sectorul vitivinicol în perioada 2009-2013, în conformitate cu organizarea comună de piață din sector.* Tema Simpozionului – Prezent și perspective în viticultura românească – Bachus 2008 Focșani.
10. *Sectorul vitivinicol românesc în contextul dezvoltării unei agriculturi competitive și durabile* – Vin Vest – Timișoara 2009.